

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО

Методичні вказівки з організації самостійної роботи
з підготовки здобувача за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти циклу
за освітньо-професійною програмою
«Право»
у галузі знань 81 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Черкаси – 2024-2025

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України.

Горенко Л. М.

Історія вчень про державу і право: Методичні вказівки з організації самостійної роботи з підготовки здобувача за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 081 «Право» / Л. М. Горенко. – Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2024. – 19 с.

У методичних вказівках викладені навчально-методичні матеріали, необхідні для самостійного вивчення дисципліни «Історія вчень про державу і право», – загальні положення щодо організації самостійної роботи; основні форми та методи самостійної роботи, завдання, що виносяться на самостійну роботу.

© Черкаський інститут пожежної
безпеки імені Героїв Чорнобиля,
2024

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	4
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.	6
РОЗДІЛ 3. ЗАВДАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ	7
РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ	13
РОЗДІЛ 5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	17

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Уведення модульної системи організації навчального процесу приводить до скорочення аудиторного навантаження здобувачів і зростання обсягу самостійної роботи. У зв'язку з цим одне з основних завдань освітнього процесу сьогодення – навчити здобувачів вищої освіти працювати самостійно. Виконання самостійних завдань допомагає здобувачам поетапно включитися в навчальну, а згодом у наукову роботу, що сприяє формуванню творчих здібностей і творчого ставлення до своєї професії. Навчити учитися – це значить розвинути здатності і потреби до самостійної творчості, повсякденної і планомірної роботи над підручниками, навчальними посібниками, періодичною літературою, активної участі в науковій праці.

Самостійна робота є однією з основних форм організації освітнього процесу, яка здійснюється здобувачами з метою опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів, регламентується робочим навчальним планом із відповідної освітньої програми.

Зміст самостійної роботи здобувачів щодо вивчення дисципліни визначається науково-педагогічним працівником у робочій програмі навчальної дисципліни, цих методичних матеріалах, завданнях, вказівках та ін.

Самостійна робота передбачає вивчення навчального матеріалу, який викладається під час аудиторних занять та міститься у рекомендованій літературі.

Обсяг самостійної роботи здобувачів узгоджується з іншими видами їхньої навчальної діяльності, викладач контролює якість виконання самостійної роботи, аналізує її результати кожного здобувача.

Контроль та корекція результатів самостійного вивчення матеріалу дисципліни здійснюються:

- під час лекцій – контроль знань та умінь, засвоєних у розрізі споріднених курсів;
- під час проведення семінарських та практичних занять – перевірка рівня підготовленості до заняття, перевірка лекційних зошитів та зошитів самостійної роботи;
- під час підсумкового контролю, основна мета якого полягає у підвищенні якості освіти за рахунок створення умов для системної планомірної роботи здобувачів протягом усього семестру і надання можливості вивчення матеріалу навчальної дисципліни окремими частинами.

Важливе значення в самостійній навчальній діяльності здобувачів відіграє вільний вибір теми, форми і часу виконання роботи. Саме тому в системі самостійного навчання важливе місце належить творчим завданням. Ці завдання охоплюють широкий діапазон: від огляду літератури, до наукових

розробок з досліджуваної теми. Така праця привчає здобувачів до постійної і активної розумової діяльності як в аудиторії, так і поза нею.

Основні організаційні вимоги до виконання самостійної роботи наступні:

- виконувана самостійна робота повинна спрямовуватись на досягнення основних навчальних завдань;
- самостійне навчання має бути систематичним і систематизованим у контексті навчальних занять;
- самостійне навчання повинне бути доступним і можливим.

На лекціях, семінарських, практичних заняттях й індивідуальних консультаціях формулюються завдання для самостійного опрацювання, проводиться інструктаж щодо їх виконання.

Самостійна робота здобувачів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, курси лекцій, практикуми, навчально-лабораторне обладнання, електронно-обчислювальна техніка, список наукової та фахової монографічної й періодичної літератури тощо.

Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основними організаційними формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти є:

- індивідуальна робота здобувачів, яка представляє собою позааудиторну самостійну роботу навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру;
- індивідуальні навчальні завдання з дисципліни, які виконуються під керівництвом викладача, як правило, під час аудиторних занять, де здобувач може отримати методичну допомогу у вигляді консультацій щодо виконання цієї роботи, при цьому консультації носять індивідуальний характер. Вона може включати вивчення окремих розділів навчальної дисципліни, аудиторне проектування, роботу з використанням комп'ютерної техніки тощо, і враховуючи специфічні вимоги конкретної дисципліни виконуватись – в лабораторії, навчально-тренувальному комплексі, смузї психологічної підготовки тощо;
- робота здобувачів, яка виконується самостійно у вільний від занять, зручний для них час, з урахуванням наукових інтересів здобувачів.

Індивідуальна робота є однією з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, що передбачає виконання завдань навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру з дисципліни, визначених робочою програмою. Найпоширенішими видами індивідуальної роботи здобувачів є: конспект з теми за заданим або власно розробленим планом; реферат з теми або вузької проблеми; словник визначень з навчальної дисципліни; підготовка огляду наукової проблеми; підготовка доповіді; групова презентація та ін.

Індивідуальні навчальні завдання передбачають створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів і мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання видаються здобувачам у терміни, передбачені робочим планом дисципліни, і виконуються кожним здобувачем самостійно при консультуванні викладачем. У випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання залучаються декілька здобувачів. Основними видами індивідуальних навчальних завдань здобувачів є лабораторні, курсові та кваліфікаційні роботи.

Самостійна робота, яка не передбачена робочою програмою дисципліни, але сприяє повнішому розкриттю і конкретизації її змісту, може здійснюватись з ініціативи здобувача з метою реалізації його власних навчальних і наукових інтересів та реалізується у формі написання наукових тез, статей та виконання науково-дослідних робіт здобувачів.

Серед найефективніших методів самостійної роботи здобувачів, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, слід виділити.

Проблемно-пошукові методи, спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів: метод проектного навчання; методи колективної розумової діяльності; метод застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні. Застосування цих методів спонукає здобувачів до проведення самостійних досліджень, підвищує мотивацію подальшої роботи, сприяє розвитку логічного мислення, як наслідок, розвитку творчої самостійної діяльності здобувачів.

Метод проектного навчання спрямований на досягнення прогнозованих результатів самостійної роботи. Основними вимогами до використання методу проектів є: колективна та індивідуальна діяльність здобувачів; постановка проблеми, яка потребує комбінованих знань здобувачів щодо планування дій, спрямованих на розв'язання; використання науково-дослідницьких методів; складання плану роботи над проектом; фіксування проміжних результатів; результати застосування методу проектів повинні мати навчальну практичну значущість.

Сутність **методів колективної розумової діяльності** полягає в колективній творчості з метою вирішення певних завдань підвищеної складності. Застосування цих методів сприяє підвищенню рівня інтелектуального розвитку, виявленню творчих здібностей здобувачів, розвитку творчого мислення, підвищенню рівня самостійності, формуванню навичок колективної роботи, поліпшенню комунікативних навичок. Методи колективної розумової діяльності вирізняються новизною, більшою мобільністю у виборі напрямів розв'язання проблеми, більшою самостійністю й творчістю її учасників, комплексним підходом до розв'язання проблеми.

Використання **методів застосування комп'ютерних технологій** підвищує ефективність засвоєння здобувачами навчального матеріалу, сприяє розвитку розумових, творчих здібностей здобувачів; підвищує їхню зацікавленість та активність в оволодінні знаннями. Методи застосування комп'ютерних технологій у навчанні надають можливість диференціації, поглиблення індивідуалізації навчання, розширення можливостей інформаційних, контролю та самоконтролю, використання творчих завдань.

РОЗДІЛ 3

ЗАВДАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ

Головною метою самостійної роботи студента є формування його пізнавальної активності, засвоєння ним основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості.

Основними завданнями самостійної роботи студента є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні встановлених стандартів.

Зміст самостійної роботи студента визначається навчальною програмою вивчення дисципліни, завданнями та рекомендаціями викладача.

Обсяги самостійної роботи окремого студента можуть значно виходити за межі навчальної програми, якщо це зацікавило його і у нього виникло бажання (потреба) у поглибленні та розширенні знань з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота студентів охоплює: підготовку до аудиторних занять; виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; самостійну роботу; підготовку до всіх видів контрольних випробувань тощо.

Самостійному вивченню студентами курсу чи окремих його тем передують оглядові лекції, на яких розглядаються завдання та послідовність вивчення курсу, найбільш важливі та проблематичні аспекти дисципліни, особливості їхнього вирішення у сучасних умовах глобалізації освітньої діяльності.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1. Погляди Демокрита на державу і право.
2. Вчення Сократа про державу і право.
3. Політико-правові ідеї софістів у Стародавній Греції.
4. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Держава”.
5. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Закони”.
6. Вчення Аристотеля про походження держави і права.
7. Захист Аристотелем рабства і приватної власності.
8. Політико-правові ідеї стоїків у Стародавній Греції і Стародавньому Римі.
9. Вчення Цицерона про державу і право.
10. Вчення римських юристів про право (Гай, Папініан, Павло, Ульпіан).
11. Політико-правові погляди Августина.
12. Політико-правові ідеї раннього християнства.
13. Вчення Фоми Аквінського про державу і право.
14. Політико-правові ідеї середньовікових єресей у Західній Європі.
15. Погляди Марсилія Падуанського на державу і право.
16. Політико-правові ідеї в Київській Русі в XI–XIV ст.
17. Державно-правові погляди Івана Вишенського.
18. Політико-правові ідеї І. С. Пересвєтова.
19. Політичні і правові погляди Ніколо Макіавеллі.
20. Нікколо Макіавеллі про форми державного правління – республіку і монархію.
21. Теорія суверенітету держави Жана Бодена.
22. Політичні та правові ідеї Реформації (Мартін Лютер, Томас Мюнцер, Жан Кальвін).
23. Утопічний соціалізм Томаса Мора і його державно-правові ідеї.
24. Утопічний соціалізм Томазо Кампанелли і його погляди на організацію державної влади.
25. Вчення Гуго Гроція про державу і право.

26. Політичні та правові погляди Бенедикта Спінози.
27. Вчення Томаса Гоббса про державу і право.
28. Політичні та правові погляди Дж. Лільберна.
29. Утопічний соціалізм Дж. Уінстенлі та його державно-правові ідеї.
30. Вчення Дж. Локка про державу і право.
31. Політико-правові погляди Юрія Крижанича.
32. Обґрунтування абсолютизму у творах Феофана Прокоповича.
33. Політико-правові погляди В. Н. Татищева.
34. Політична програма І. Т. Посошкова.
35. Правові ідеї Чезаре Беккарія.
36. Політичні і правові погляди Вольтера.
37. Вчення Шарля Монтеск'є про політичну свободу і фактори, що впливають на характер законів.
38. Теорія розподілу влад Ш. Монтеск'є.
39. Політичні та правові погляди французьких матеріалістів XVIII ст. (Дідро, Гельвецій, Гольбах).
40. Вчення Ж.-Ж. Руссо про три ступені нерівності між людьми і походження держави.
41. Теорія народного суверенітету Ж.-Ж. Руссо.
42. Ідеї утопічного соціалізму в "Заповіті" Жана Мельє.
43. Державно-правові ідеї якобінців (Робесп'єр, Марат).
44. Політико-правові ідеї Т. Пейна.
45. Політичні погляди Т. Джефферсона.
46. Політико-правові погляди А. Гамільтона.
47. Погляди С. Ю. Десницького на державу і право.
48. Політико-правові погляди Г. С. Сковороди.
49. Політико-правові погляди Я. П. Козельського.
50. Погляди О. М. Радищева на державу і право.
51. Історична школа права в Німеччині (Гуго, Савіньї, Пухта).
52. Вчення І. Канта про державу і право.
53. Вчення Ф. Гегеля про державу і право.
54. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Б. Костана.
55. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Ієремії Бентама.
56. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї К. А. Сен-Сімона.
57. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Ш. Фур'є.
58. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Р. Оуена.
59. Погляди Огюста Конта на державу і право.
60. Політико-правові погляди слов'янофілів і западників (Б. М. Чичерін).
61. Конституційні проекти М. Муравйова.
62. Політико-правові ідеї у проекті П. Пестеля "Руська правда".
63. Політико-правові ідеї М. М. Сперанського.
64. Погляди А. І. Герцена на державу і право.
65. Вчення М. Г. Чернишевського про державу і право.
66. Політичні та правові погляди Т. Г. Шевченка.
67. Політичні та правові погляди М. П. Драгоманова.

68. Вчення І. Я. Франка про державу і право.
69. Соціалістичні ідеї І. Я. Франка.
70. Політичні та правові погляди Лесі Українки.
71. Формування марксистської політико-правової теорії.
72. Питання держави і права в “Маніфесті комуністичної партії” К. Маркса і Ф. Енгельса.
73. Анархістська концепція держави і права М. Штірнера.
74. Анархістська теорія держави і права П. Прудона, його проект соціальних реформ.
75. Анархістська теорія держави і права М. Бакуніна. Полеміка з марксистами.
76. Вчення Р. Ієрінга про державу і право.
77. Політико-правова концепція Ф. Ніцше.
78. Зародження і розвиток анархізму. Ідея ліквідації держави та абсолютної свободи особи.
79. Політико-правові погляди М. Грушевського.
80. Теорія соціальних функцій і корпоративної держави Л. Дюгі.
81. Нормативістська теорія Г. Кельзена і його вчення про державу.
82. Психологічна теорія права Л. Петражицького.
83. Соціологічна теорія права Є. Ерліха.
84. Сучасні теорії природного права.
85. Політико-правова ідеологія фашизму.
86. Політико-правові ідеї М. Ганді.
87. Три великих народних принципи Сунь Ятсена: еволюція і політико-правовий зміст.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену

1. Історія вчень про державу та право в системі юридичних наук.
2. Політико-правові погляди Конфуція.
3. Політико-правові погляди Мо-цзи.
4. Погляди Демокрита на державу і право.
5. Вчення Сократа про державу і право.
6. Політико-правові ідеї софістів у Стародавній Греції.
7. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Держава”.
8. Проект ідеальної держави в діалозі Платона “Закони”.
9. Вчення Аристотеля про походження держави і права.
10. Захист Аристотелем рабства і приватної власності.
11. Політико-правові ідеї стоїків у Стародавній Греції і Стародавньому Римі.
12. Вчення Цицерона про державу і право.
13. Вчення римських юристів про право (Гай, Папініан, Павло, Ульпіан).
14. Політико-правові погляди Августина.
15. Політико-правові ідеї раннього християнства.
16. Вчення Фоми Аквінського про державу і право.
17. Політико-правові ідеї середньовікових єресей у Західній Європі.
18. Погляди Марсилія Падуанського на державу і право.

19. Політико-правові ідеї в Київській Русі в XI–XIV ст.
20. Державно-правові погляди Івана Вишенського.
21. Політико-правові ідеї І. С. Пересвєтова.
22. Політичні і правові погляди Ніколо Макіавеллі.
23. Нікколо Макіавеллі про форми державного правління – республіку і монархію.
24. Теорія суверенітету держави Жана Бодена.
25. Політичні та правові ідеї Реформації (Мартін Лютер, Томас Мюнцер, Жан Кальвін).
26. Утопічний соціалізм Томаса Мора і його державно-правові ідеї.
27. Утопічний соціалізм Томазо Кампанелли і його погляди на організацію державної влади.
28. Вчення Гуго Гроція про державу і право.
29. Політичні та правові погляди Бенедикта Спінози.
30. Вчення Томаса Гоббса про державу і право.
31. Політичні та правові погляди Дж. Лільберна.
32. Утопічний соціалізм Дж. Уінстенлі та його державно-правові ідеї.
33. Вчення Дж. Локка про державу і право.
34. Політико-правові погляди Юрія Крижанича.
35. Обґрунтування абсолютизму у творах Феодана Прокоповича.
36. Політико-правові погляди В. Н. Татищева.
37. Політична програма І. Т. Посошкова.
38. Правові ідеї Чезаре Беккарія.
39. Політичні і правові погляди Вольтера.
40. Вчення Шарля Монтеск'є про політичну свободу і фактори, що впливають на характер законів.
41. Теорія розподілу влад Ш. Монтеск'є.
42. Політичні та правові погляди французьких матеріалістів XVIII ст. (Дідро, Гельвецій, Гольбах).
43. Вчення Ж.-Ж. Руссо про три ступені нерівності між людьми і походження держави.
44. Теорія народного суверенітету Ж.-Ж. Руссо.
45. Ідеї утопічного соціалізму в “Заповіті” Жана Мельє.
46. Державно-правові ідеї яacobінців (Робесп'єр, Марат).
47. Політико-правові ідеї Т. Пейна.
48. Політичні погляди Т. Джефферсона.
49. Політико-правові погляди А. Гамільтона.
50. Погляди С. Ю. Десницького на державу і право.
51. Політико-правові погляди Г. С. Сковороди.
52. Політико-правові погляди Я. П. Козельського.
53. Погляди О. М. Радищева на державу і право.
54. Історична школа права в Німеччині (Гуго, Савіньї, Пухта).
55. Вчення І. Канта про державу і право.
56. Вчення Ф. Гегеля про державу і право.
57. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Б. Костана.

58. Політико-правові ідеї буржуазного лібералізму Ієремії Бентама.
59. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї К. А. Сен-Сімона.
60. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Ш. Фур'є.
61. Утопічний соціалізм і державно-правові ідеї Р. Оуена.
62. Погляди Огюста Конта на державу і право.
63. Політико-правові погляди слов'янофілів і западників (Б. М. Чичерін).
64. Конституційні проекти М. Муравйова.
65. Політико-правові ідеї у проекті П. Пестеля "Руська правда".
66. Політико-правові ідеї М. М. Сперанського.
67. Погляди А. І. Герцена на державу і право.
68. Вчення М. Г. Чернишевського про державу і право.
69. Політичні та правові погляди Т. Г. Шевченка.
70. Політичні та правові погляди М. П. Драгоманова.
71. Вчення І. Я. Франка про державу і право.
72. Соціалістичні ідеї І. Я. Франка.
73. Політичні та правові погляди Лесі Українки.
74. Формування марксистської політико-правової теорії.
75. Питання держави і права в "Маніфесті комуністичної партії" К.Маркса і Ф. Енгельса.
76. Анархістська концепція держави і права М. Штірнера.
77. Анархістська теорія держави і права П. Прудона, його проект соціальних реформ.
78. Анархістська теорія держави і права М. Бакуніна. Полеміка з марксистами.
79. Вчення Р. Ієрінга про державу і право.
80. Політико-правова концепція Ф. Ніцше.
81. Зародження і розвиток анархізму. Ідея ліквідації держави та абсолютної свободи особи.
82. Політико-правові погляди М. Грушевського.
83. Теорія соціальних функцій і корпоративної держави Л. Дюгі.
84. Нормативістська теорія Г. Кельзена і його вчення про державу.
85. Психологічна теорія права Л. Петражицького.
86. Соціологічна теорія права Є. Ерліха.
87. Сучасні теорії природного права.
88. Політико-правова ідеологія фашизму.
89. Політико-правові ідеї М. Ганді.
90. Три великих народних принципи Сунь Ятсена: еволюція і політико-правовий зміст.

РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ
ВАРІАНТ 1
ТЕСТ

1. Предметом ІВДП є:

- а) історія виникнення і розвитку теоретичних знань про державу, право, політику
- б) історія законодавства
- в) закономірності і закони права, політики і держави
- г) закономірності влади і владних відносин
- д) історія держави і права

2. Що означає поняття «Веди»?

- а) рада, повчання
- б) закон, обов'язок
- в) звичай, правило поведінки
- г) ведення, знання
- д) початкове мистецтвоуправляти

3. Хто є засновником школи «Фацзя»?

- а) Конфуцій
- б) Лао-Цзи
- в) Мо-Цзи
- г) Шан-Ян
- д) Ашоки

4. Назвіть країну, де був письмово оформлений один із перших історико-політичних пам'яток стародавньої думки

«Закони Ману»

- а) Стародавній Єгипет;
- б) Стародавній Вавилон
- в) Стародавня Індія
- г) Стародавній Китай
- д) Стародавній Іран

5. В концепціях західноєвропейської середньовічної думки, яка релігія детермінувала?

- а) Християнство (католицька церква)
 - б) Мусульманство
 - в) Даосизм
 - г) Буддизм
 - д) Зороастризм
- Мислитель, учений-богослов середньовічної Європи, перейнявши у Аристотеля думку про те, що людина по природі є «тварина політична»:
- а) Граціан (монах)

- б) М. Падуанський
- в) Ян Гус
- г) Ірнерій
- д) Ф. Аквінський

6. В якому творі В. Мономаха найбільш виразно представлені його політичні погляди?

- а) «Руська правда»
- б) «Повчання»
- в) Слово про Закон
- г) «Повчання дітям»
- д) «Уривок і Благодать»

7. В якому столітті був написаний перший політичний трактат «Слово про Закон і Благодать»?

- а) X ст.;
- б) XI ст.
- в) XII ст.
- г) XIII ст.
- д) XIV ст.

8. Один із захисників клана «Бюргерства» і автор книги «Захисник світу» (1324–1326):

- а) Аквінський
- б) Падуанський
- в) Ян Гус
- г) Граціан
- д) Ірнерій

9. Кого прийнято називати засновником доктрини «Нестяжання»?

- а) Йосип Волоцкий;
- б) Федір Карпов;
- в) Феодосій Косий;
- г) Ніл Сорський
- д) Максим Грек

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

1. Суспільство, держава і право у вченні Конфуція.
2. Політико-правова теорія Фоми Аквінського.

ВАРІАНТ 2

ТЕСТ

1. Кому із відомих мислителів епохи європейського Просвітництва належить крилата фраза «Якби бога не існувало, його слід було б вигадати»?
 - а) Пуффендорф
 - б) Монтеск'є;
 - в) Робесп'єр
 - г) Мореллі
 - д) Вольтер
2. На думку Ж.-Ж. Руссо для великих держав, яке «найбільш придатне правління»?
 - а) демократичне
 - б) аристократичне
 - в) монархічне
 - г) деспотичне
 - д) тиранічне.
3. Підсумок двадцятирічної роботи Монтеск'є:
 - а) «Кодекс природи»
 - б) «Ланцюги рабства»
 - в) «Про суспільний договір, чи принципи загального права»
 - г) «Про дух законів»
 - д) «Підстави нової науки про загальну природу націй»
4. Родоначальником класичної школи, яку незмінно прийнято вважати італійського просвітителя Чезара Беккарія:
 - а) трудового права
 - б) кримінального права
 - в) соціології
 - г) політології
 - д) міжнародного права
5. Якій формі правління віддає перевагу Феофан Прокопович?
 - а) аристократія
 - б) обмежена монархія
 - в) абсолютна монархія
 - г) демократія
 - д) «змішаний склад» (змішана форма)
6. Відомим політико-правовий нарисом Т. Пейна є:

- а) «Права людини»
 - б) «Декларація незалежності США»
 - в) «В захист конституцій урядової влади США»
 - г) «Федераліст»
 - д) «Дослідження про урядову владу»
7. Кому заслужено присвоєно почесний титул «батько аме-риканської конституції»?
- а) В. Вільсон
 - б) Дж. Медісон
 - в) Дж. Калхун
 - г) Дж. Маршал
 - д) О. В. Холмс
8. Самі відомі праці Т. Джефферсона:
- а) «Здоровий глузд»
 - б) «Федераліст»;
 - в) «Дослідження по урядову
 - г) «Декларація незалежності США»
 - д) «Права людини». владу»
9. Робота І. Канта, де містяться його політико-правові по-гляди?
- а) «Замкнуте торгове суспільство»
 - б) «Право володіння»
 - в) «Звичайне право»
 - г) «Конституція Німеччини»
 - д) «Метафізичні початки вчення про право»

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

1. Політико-правові вчення Сократа.
2. Римські юристи про право та його види.

**РОЗДІЛ 5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Базова література

1. Андрусак Т. Г. Історія політичних правових вчень / Т. Г. Андрусак. – Львів : ЛНУ, 2001. – 220 с.
2. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. Історія політичних вчень : навчальний посібник / Є. Ф. Безродний, О. І. Уткін. – К. : ВД "Професіонал", 2006. – 432 с.
3. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політико-правові системи світу / С. Д. Гелей, С. М. Рутар. – К. : Знання, 2006. – 668 с.
4. Історія вчень про державу і право : посібник для підготовки до іспитів / О. І. Осауленко, А. О. Осауленко, В. К. Гіжевський. – К. : ФОП Ліпкан О. С, 2010. – 196 с.
5. Історія розвитку політичної думки : курс лекцій / В. В. Мадісон, Л. І. Ларченко, В. П. Степіко, Л. Я. Діденко. – К. : Либідь, 1996. – 173 с.
6. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать // Історія філософії України. Хрестоматія. – К., 1993. – 298 с.
7. Історія вчень про державу і право : підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 256 с.
8. Кирилюк Ф. М. Історія зарубіжних політичних вчень. Нової доби : навч. посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
9. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право : навчальний посібник. / А. І. Кормич. – К: Правова єдність, 2009. – 312 с.
10. Липинський В. Твори. Архів. Студії. Т.1 Історико-політологічна спадщина. – Київ-Філадельфія, 1994.
11. Мироненко О. М., Горбатенко В. П. Історія вчень про державу і право : навч. посібник / О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. – К. : ВЦ Академія, 2010. – 456 с.
12. Історія вчень про державу і право : навчальний посібник / М. І. Мірошніченко, В. І. Мірошніченко. – К. : Атіка, 2007. – 224 с.
13. Історія політичних і правових вчень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Марчук, Г. В. Марчук. – К. : ДП Персонал, 2009. – 480 с.
14. Орленко В. В. Історія вчень про державу та право : посібник для підготовки до іспитів / В. В. Орленко. – К. : Вид. ПАЛІВОДА А. В., 2007. – 204 с.
15. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства / Ю. В. Павленко. – К. : Либідь, 2000. – 358 с.
16. Підопригора О. А. Основи римського приватного права : підручник. – К. : Вища шк., 1995. – 102 с.
17. Трофанчук Г. І. Історія вчень про державу і право / Г. І. Трофанчук. – К. : Магістр–XXI сторіччя, 2005. – 256 с.
18. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень: підручник /
19. Ф. П. Шульженко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 464 с.
20. Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. Історія політичних і правових вчень

21. / Ф. П. Шульженко, Т. Г. Андрусак. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 304 с.
22. Шульженко Ф. П., Наум М. Ю. Історія вчень про державу і право : курс лекцій / за заг. ред. В. В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 1997. – 192 с.
23. Андрусак Т. Г. Шлях до свободи: Михайло Драгоманов про права людини / Т. Г. Андрусак. – Львів : Світ, 1998. – 189 с.
24. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: теорія і практика / М. Антонович. – К. : Вид. Дім «Києво – Могилянська Академія», 2007. – 384 с.
25. Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об'єктивності / Нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко / Раймон Арон. – К.: Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.
26. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки: Монтеस्कє. Конт. Маркс. Токвіль. Д.ркгейм. Парето. Вебер / пер. з франц. Г. Філіпчука / Раймон Арон. – К. : Юніверс, 2005. – 685 с.
27. Баберовскі Й. Червоний терор. Історія сталінізму : пер. з нім. / Й. Баберскі. – К. : К.І.С., 2007. – 248 с.
28. Бандура О. О. Єдність цінностей та істини в праві : монографія / О. О. Бандура. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2000. – 428 с.
29. Безансон А. Лихо століття: Про комунізм, нацизм та унікальність голокосту / пер. з фр Т. Марусик / А. Безансон. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАР, 2007. – 136 с.
30. Безродний Є. Ф. Світова класична думка про державу і право / Є. Ф. Безродний, Г. К. Ковальчук, О. С. Масний. – К. : Наукова думка, 1999. – 156 с.
31. Бисага Ю. М. Права людини / Ю. М. Бисага, М. М. Палінчак, Д. М. Бєлов, М. М. Данканіч. – Ужгород, 2003. – 164 с.
32. Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монографія / В. С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.
33. Бікс Браєн. Теорія природного права / Браєн Бікс // Філософія права ; за редакцією Джоела Фейнберга, Джуліа Коулмена; пер. з англійської П. Таражук. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. – С. 20-36.
34. В'ячеслав Липинський та його доба : наук. вид. / упоряд. : Т. Осташко, Ю. Терещенко. – Київ ; Житомир, 2008. – 390 с.
35. Валіцький А. В полоні консервативної утопії: Структура і видозміни російського слов'янофільства / А. Валіцький ; пер. з польськ. В. Моренець. – К. : Основи, 1998. – 710 с.
36. Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи. Історія комуністичної утопії / А. Валіцький ; пер. з польск. Д. Андрухів – К. : Всесвіт, 1999. – 509 с.
37. Вивід прав України: документи і матеріали до історії української політичної думки / впоряд., вступ. стаття і дод. Б. Кравціва. – New York : Пролог, 1964. – 250 с.
38. Вонсович С. Г. Дискурс тоталітаризму (політологічний аспект): монографія / С. Г. Вонсович. – Кам'янець-Подільський : ПП. Мошак М.І., 2008. – 200 с.
39. Дейвіс Н. Європа: Історія / Норман Дейвіс ; пер. з англ. П. Таражук, О.

- Коваленко. – К. : Основи, 2000. – 1464 с.
40. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теорія і некласичних інтерпретаціях : монографія / А. Карась. – Київ ; Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 520 с.
 41. Кресін О. В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття : монографія / О. В. Кресін. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2001. – 468 с.
 42. Кухта Б. Л. З історії української політичної думки : текст лекцій: навчальний посібник / Б. Л. Кухта. – К. : Генеза, 1994. – 368 с.
 43. Потульницький В. А. Історія української політології (концепції державності в українській зарубіжній історикополітичній науці) / В. А. Потульницький. – К. : Либідь, 1992. – 232 с.
 44. Потульницький В. А. Теорія української політології : курс лекцій / В. А. Потульницький. – К. : Либідь, 1993. – 192 с.
 45. Рікер П. Ідеологія та утопія : пер. з англ. / П. Рікер. – К. : Дух і Літера, 2005. – 386 с.
 46. Українське правознавство в Україні, країнах Європи та Америки. Матеріали до бібліографії XIX–XX ст. / уклад. М. Петрів. – Львів : Місіонер, 2001. – 260 с.
 47. Філософія права / за редакцією Джоела Фейнберга, Джуліа Коулмена ; пер. з англійської П. Таражук. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. – 868 с.
 48. Філософія і право: культурно-історичні аспекти взаємодії : монографія / О. М. Литвинов, М. Ф. Максимов, О. М. Єременко та ін. ; за ред. О. М. Литвинова; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ Л ДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. – 312 с.
 49. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобан, О. С. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2009. – 208 с.
 50. Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Нарис про комуністичну ідею у XX столітті : пер. з фр. / Ф. Фюре. – К. : Дух і Літера, 2007. – 810 с.